

~~E 249.~~

0080

Rändaw rahwas.
Karl Schönherr.

Wanemuise
näitela wa
✦ TARTUS. ✦

Eesti Üliõpilaste Seltsi
raamatukogule

Wanemuise näitelawa poolt

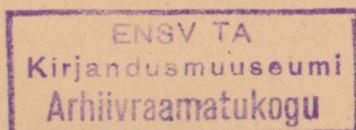
Pändaw rahwas.

Karl Schönkerr.

Fõlkirud: L. Simm.

Wanemuise näitelawa
Märts 1910.

76170

2.
Osalised:

Vintshgauer

Vintshgauerin, tema naene.

Spitz, viieteistkümmne aastane poiss } nende
Füchsel, poisine } lapsed.

Sandarm.

Talupoeg.

Sügisene öhtu. Kähajäätud, osalt no-
sadega ja põõsastega ümber piiratud
kivine koht. Lähedal veski jõgi puredga.
Põld. Taha külakene. Kesk platsi seisab
nelja rattaga kerge wanker, mis elamiseks
tarvitatakse ja mille katus hallist lina-
sest riidest on, mis suures poognas, kume-
ralt üle wankri on tõmmatud. Hagudest
tuli lahtise taewa all, selle üle kolme jalaga
katel. Tule ümber lamewad Vintshgauer, tema
naene ja Füchsel, kõigil kolmel pool
sandi pool hulguse riided seljas. Vintsh-
gaueril on luitunud kübar, üheainsama su-
lega hitud, mille kõwerik julgelt ette-

poole on pöördud; ta suitsetab lihixest
 piipu, laisalt nature tulest eemal piku-
 tades. Vintshgaueri naesel on hele lille-
 line rätik pääs, lõuaalt sõlme nõidestud
 Hilets undruk on külge päält kõrgele
 iiles pistetud, selle alt paisub punast
 värvi alisundruk välja. Ta kirkitab
 maas Fühxeli sasine pää süles, ja kam-
 mil hoolega selle juukseid]

Vintshgauer ja tema naene [ümi-
 servad enese ette]:

Ja... ja ma ütlen, ütlen ju
 Kerjustel on elu häa, elu häa!

Ketvad kartulid,
 Ei maksa maksusid.

Ja... ja ma ütlen jütlen ju
 Kerjustel on elu häa!

Vintshgaueri naene [surub kärsitu Fühxeli
 pää vägisi oma sülele]. Kas sa seisad pai-
 gal või mitte, sa väike karupoeg!

Fühxel [väga kannatamata karjub]. Ma
 ei taha enam paigal seista!

Vintshgaueri naene [pahaselt]. Sina

jonnipulk! Kas sul täna jälle oma pahur päev on.

Füchsel [pahaselt]. Isa peab word jälle kartulid varastama minema! Mul on nälq!

Vintshgauer [pirutab nature tules eemal].

Füchsel! Varastama ei õelda mitte! Sisseostma õeldakse!

Füchsel Isa! Skarsch! Kartulid ostma! Ma tahan süüa!

Vintshgauer [on ülestõusnud ja aegamööda tule poole tulnud, kus ta ühe tule lähedal oleva lapiru kiviga tegemist teeb]. Alles üleeila lõunaks söid lambaliha ja täna on sul jälle nälq?

Vintshgaueri naene [rahustades]. Oota aga, Füchsel! Ma jutustan sulle nüüd edasi sellest mustast mehest põlevate silmadega... siis lähed sul nälq ära!

Füchsel. Mul oleks aga armsam kui ta mul söömisest ära lähaks!

Vintshgaueri naene [jutustab]. Kii siis... tal olivad silmad seured, nagu kohvi tassid... ja need veeresivad tal pääs nagu

tuulerattad! H⁵äkitselt haarab ta oma
pääst kinni, võtab ta kaenla alla ja
haarab oma viie verise sõrmega. . . .

Vintshgauer [on vahapääl suure kivi kõr-
vale lükanud ja selle alt valge lamba naha
väljatomanud. Tuleb nüüd nahaga taga-
poolelt ja võtab äkki naesest kinni, kui et
tema ja Fuchselt kajatavad Vintshgaueri
naese viimaste sõnade pääle]. . . . sinu
kõrade järde. . . . kui sa mitte varsti oma
umalaid tondi lugusid järde ei jäta
Hõmmutad ju poisid koguni ära

Fuchselt Ja nälg ei ole mul sellest oieti
veel mitte ära läinud

Vintshgauer [hoiab naha ette]. Wana-
moor! Hõmmu lähed linna ja müüd
naha ära. . . . ta ei ole mul siin kivi all
julge! Sandarm ei pööra silmagi meist
ära. . . . [paneb naha jälle kokku, peidab ta
sisjälle kivi alla ära. Lükab kivi jälle oma
koha pääle]

Fuchselt [põlastusega] See umal kivi-
kaap võib kaua seda lambanahka

16
otsida! [Magu värssi ette loetakse.] Kawa-
lall]

Füchslinest me kiigutame...

Sandarmil me pingutame...

Vintshgauer [häälmel]. Ja... eks
ole, Füchsel! See on meie salmikene!

Vintshgaueri naene [pilgates põtasluse-
ga] Härra sandarm! Kui tal kuus
silma oleks ja konna silmadega ka
veel näeks... see meie vargusele jälge-
dele ei saa?

Füchsel, harastama ei öelda mitte!
Sisse ostma öeldakse!

Spitz [ruuteistruimne aastane rābalas
poiss pahemalt poolt rutuga]. Isa!

Küüd võid minna! Küüd jätsivad
need araneetud talupojad ohtule!
Sust praegu läksivad nad kartuli-
põllult ära!

Vintshgauer. Siis edasi, vanamoor!
Kott!

Vintshgaueri naene [läheb lapse
lahti tõuse üles naljatades]. Lapsed!

Paluge... isa ja ema lähewad sisse
ostma! [Olub warrisist kotti]

Füchsel [on ülestõusnud. Ringutab
wabastatult]. Küll on mul hää meel,
et see täia otsimine ükskord lõppes!

[Isa juurde minnes] Isa! Hakkame jäl-
le sandarmit mängima... mina olen
hulgas ja sina sandarm!

[Vintshgauer istub nagu oleks ta wihane,
paneb oma kepi nagu püssi õlale. Füchsel
kui hulgas hiilib küüritades mööda pöo-
said]

Vintshgauer [kui sandarm Füchselit
kui hulgust nähes]. Pea... ehk ma
lasen... [Füchsel jääb küüris seisma
Vintshgauer tuleb tema juurde]. Sina
hulgas, nüüd oled sa mul näes! [Ta-
hab Füchselit kinni wõtta, kes sellel silma-
pilgul Vintshgaueri jalgade wahelt läbi
lipsab, nii et see õhku häärab. Füchsel
naerab kõigest rõrist. Vintshgauer
mängu lõpetades, tõstab Füchseli üles]
Füchsel hopp... Füchseli keest

me riigutame.

Füchsel [jatrates]. Ja sandarmid me pingutame!

[Isa suudleb teda] Ui! Täna on sinu nägu jälle päris hari! Aga häa on süügi! Keel üks

Vintshgauer [suudleb teda] Minu nartsuhunnikune, mu sasipääkene, mu täinahanene!

Vintshgaueri naene [kõtiga oodates].

Kas saab varsti?

Vintshgauer. Füchsel, nüüd tuleb äri... waja leiba teenida [Ara-
minnes Spitzri keepiga ahwardades]

Spitz hõia sa mul ilusti waja ja õue, waata mu Füchseli järele... ära lase teda weskioja juurde... muudu saad...

Spitz [jämedalt, teeb löömise liigutuse]. Seda saad sina ise... oma naese näest!

[Vintshgauer naesega ära]
Füchsel [hüüab järele]. Isa! Osta

Galju kartulid! . . . 9.

Spitz [ajab Fuchseli linase telgi alla
wannrisse] Kasi tupsa!

Fuchs [Tõgub vastu]. Ma ei taha
mitte tupsa minna!

Spitz. Marsch! kaks kord kaks on
neli . . . kasi kotti neli [Tõimetab
Fuchseli wannrisse. Waatab siis tuld ja
paneb puid juurde. Hõmitselt näitab
ta nahinat kuulnud olevat. Wahib
kaswawa põnewusega parem. p. Istub
siis tule kõwale maha, tõmbab põlwed
ülesse ja wahib liikumata otsukohe
enese ette. Ei pane sandarmit, kes talu-
pojaga paremalt poolt tuleb tähelegi].

Talupoeg [tuleb sandarmiga tule juurde]

Palun sandarmi härra. . . Otsige
aga hästi hoolega läbi! Keegi muu ei
näpsanud mu lammas ära, kui see
wargapesa siin! Araneetud maiwan-
derid - need.

Sandarm [oma täies suuruses waatab
ümberingi]. Wanad kullid on wälja

lendanud!

Talupoeg [vaatab ringi]. Näib nii...
Aga siin on üks noor kull... Sandarm =
darmi härra!

Sandarm [Spitzile]. Tõuse üles... Lur =
jus! [Keena Spitz ennast ei liiguta, tõmbab
sandarm ta maast üles, mida
Spitz tõrkumata sündida lasub]

Spitz [pilkab]. Täna ülesaitamise
eest!

Sandarm. Kus see wargema ema ja wõlla
isa on?

Spitz [pilkab]. Nad läksivad külasse...
kirikusse... sandarmite eest Sumalat
paluma...

Sandarm. Koer! Räägi! Mis teie eila
lõunaks sõite

Spitz. Eila? Midagi!

Sandarm. Ja täna?

Spitz [mõtleb järele]. Täna lõunaks? Mis
eila lõunast järele jäi, soovendasime
täna ära!

Talupoeg [tule juures]. Mis selle katla

sees on? [Kastab sõrme sisse ja katsub]
Soe vesi!

Sandarm [karedalt Spitzile] Mille
jooks seda sooja vett tarvitate?

Spitz [mõtleb järele] Seda on meil
pääle söögi suu loputamiseks vaja!

Talupoeg Sandarmi härra! Võtke
aga läbi otsimine käsile! Küll me
süs juba jälgile saame! [Sandarm ja
talupoeg lähuvad vankri poole]

Keeegi muu ei või teda varastanud
olla!

Spitz [uttalab wälgu kiirusel vankri ette
ja tõjub neid siidilt tagasi]. Ära siit!
[Lükkab vankri ette ja tagapoole] Meie
majas ei ole teil midagi otsimist!
Mäsinäranakas! Mina ei lase kedagi
majasse! Ära siit! [Araneetud kiivri =
koaps.]

Sandarm [virutab Spitri tugewa müksu-
ga kõrvale]. Nõu... häbemata luujus!

[Wihaga] Küll ma teile näitan...

Spitz [tõuseb maast üles. Näitab wihaga

rusinat]. Müüd ma lähen isa järele!
 Küll see sulle juba majaseadust õpetab!
 [Püttab nätemaõsmise himus pahem. p.
 ära]

Sandarm [ähwardab vihaselt rusinaga]
 Igalt poolt tulevad kaebtused! Nad
 varastavad kui kaarnad... aga
 kätte ei saa seda pagana kelmi!...
 Terve Oberlandi sandarnid teeb ta
 narkiks! Aga teina pean ma ta kätte
 saama! Wahtmeister ei pane mind
 enne teenistuse kõrgenduseks ette kui
 mul see päewawaräs käes on! [Püstab
 pööa wankri kätte alla] Koer... ära =
 meetud!

Talupoeg [rumal-kawalalt]. Sandarni
 härra! Arge ennast äritage! Täna
 saame ta kätte! Täna olen ju mina
 ihes!

Sandarm [on pööa wankri kätte alla
 pistnud; löstab Fuchseli, kes wastupaneb
 wankrist ja paneb ta maa pääle]. Sina
 kutsikad... sina väike wõllarööp!

Füchsel [näitab talle pikka nina] Eh...
sina! Araneetud kiivrikaap!

[Sandarm otsib wankrisedasi]

Talupoeg [wähil Füchselit häälmeel
uudishimuga]. See on ju koguni noor
kull! Kõtt... kõtt... sa väike linn-
mupoeg!

Füchsel [häbemataalt]. Kõtt... kõtt...

Sa umal talumats! [Talupoeg seisab
nature aega kohmetu Füchseli häbe-
matuse üle. Hakkab siis ka wankris
otsima. Sandarm ja talupoeg wiska-
wad waheldades mitmesuguseid asju
wankrist wälja, polemist poti, räbalas
üideid; siis uhe oletuusti]

Füchsel [on nõrwale istunud. Kei san-
darm oletuusti wankrist wälja viskab]

Tohoo! Isa roodi!

[Sandarm otsib agarasti wankrisedasi]

Füchsel [pilwab]. Füchseli keest me kü-
gutame... Sandarmit me pingutame..

Sandarm [tõmbab vihaselt jää wankri
kätte alt wälja. Pahaselt Füchselile]

Tubli! Tlusa salmi on su isa sulle
õpetanud... aga oota sa vana võlla =
roog... küll ma su kätte saan...

[Otsib agorasti edasi]

Talupoeg [tõmbab jõe wankri kätte alt
walja. Hoiab kahte wäikest asjakest käes.

Tahtsalt] Sandarmi härra! Ketsawa-
rason ta ka! Püssirohu saw ja haawli-
kott! Kehel on siis ka püss! Noh selle ma
otsin kohe kätte! [Kumardab ja otsib
maast]

Sandarm [pilwab]. Skuidugi maas
on ta kindlasti! Tõuse aga üles...
Sina ülemprokuröör!

Talupoeg [tõuseb maast üles seisab
silmapilk nõuta] [Häritset]. Pea,

nüüd tuleb mul häa mõte! [See
teadwalt] Sandarmi härra! Nüüd
on meil püss wartsli käes! [Lähel
Füchseli poole. Rumal-kawalalt südame-
likult]. Peisi! Kus on siis sinu isa
püss? [Tahab hästi arusaadaw
olla]. Tead... püss, millega

pum... pum... tehakse.

Füchsel [pilkab] Kumal tulemats...

pum... pum...

Sandarm [jätab otsimise järele, viha=
selt]. Araneetud wargapesa!

Füchsel [pilkades]. Füchslikest me
kiigutame... Sandarmit me
pingutame...

Talupoeg [näib uut nõuu leidnud
olewat, koputab lootusrikkalt sandar=
mile öla pääle]. Sandarmi härra!

Mul tuleb jälle hää mõte! Meie
saame ta juba kätte! Teil on kõr=
gem auujärk niisama hästi kui
käes! [Läheb Füchseli poole, võtab oma
raharoti walja]. Poisi, pane nüüd
tähele! Ma annan sulle siin ühe
ilusa uue kreueri!

Füchsel [wõtab raha] Aituma!

Talurnees So! Sa nüüd wasta mul-
le ilusasti! [Tasa südamlisult]

Kas sinu isa ei töönud üle eila ühe
lamba koju... [Tahab hästi arusaada=

16.
vallütelda]. Väike tallekene, lam-
barene...

Füchsel [kõvasti]. Rumal talumees...
punn. punn.

Sandarm [naerab]

Talupoeg. Kaks kreuzerit... kolm
kreuzerit annan ma sulle...

[hoiab raha tema poole]

Füchsel [siutab käe selle järele välja]

Anna aga siia!

Talupoeg. Ei veel! Enne vasta!

Kas tõi siis isa...

Füchsel. Rumal talumees... punn

... punn...

Talumees [saab ukka ägedamaks]

Viis kreuzerit... kümme... kreu-
zerit annan ma sulle...

Füchsel. Rumal talupoeg... punn

... punn! - [Talumees vaatab
kohmetult ja abita ümberingi]

Sandarm [tõmbab talumehe en-
se kõvale kivile istuma]

parem maha, - sa lammas kohtu

17.

uurijast

Talupoeg [istub] Äraneetud vargapesa!
Nende vastu ei saa kõige targem
inimene ka! [Hõtab viinapudeli tas-
kust ja joob. Ulatab pudeli sandarmile]
Sandarmi härra! Kümneaastane
pihlakaviin.

[Sandarm joob]
Füchsel [kõwat istudes]. Füchselist
me kiigutame... Sandarmit me
pingutame...

Talupoeg [hõtab paberist liha ja suu-
re tüki jämedat leiba välja ja laotab
kõik põlvedele laiali. Loikab tasku wä-
ga enesele tüki ära ja pakub sandarmile]
Sandarmi härra... tükkine omaküp-
setatud leiba! Hõlke aga!

Sandarm [hõtab ja katsub]. Leib on
hää... kui mul see varganägu ai-
nult juba käes oleks!

Füchsel [Kui Füchsel leiba on näinud,
muutub tema keusak-pilksav olek. Silmad
lähevad suureks ja jäävad leivatüki külge

18.
nagu kinni. Sa ütleb oma pilkavat salmi-
kest veel kord aga aegamööda, nogeleges;
viimased sõnad jäävad talle kurku rin-
ni. Vaatab igatsevate lapseilmadega
sööjate päale, tuleb järk järgult neile lähe-
male ja saadab ahnete pilkudega igat
näeliigutust suu juurde.]

Aha tahan ka süüa!

Talupoeg [härsudamliselt]. Koh. mul-
le näitab, väinse kullipojal on ka
nälq! [Tahab lapsele leiba anda]. Oota
aga, mu väike kullipojake, sa saad
ka oma jao!

Sandarin [häkki uue mõtte päale tul-
les, tõmbab talupoja oma istmele tagasi.
Võtab leivakannika tema käest ära.]

Pea! [Võidurõõmsalt]. Talurnees! Muid
on mul mõte! Ole sina üsnagu wait;
lase mind ainult toimetada! [Lõikab
õige aegamööda leiva küljest tükki ära
ja hakkab last ikka silmas pidades õige
mõnusalt sööma ja huultega matsutama]
Ah! See on aga leib... nii kohe... nii

wärske... ah...

Füchsel [igatsewalt]. Ma tahan ka nii
kohedat leiba!...

Talumees [hääsüdamliselt]. Sandarmi
härra! Andke lapsele tükikene...

[Tahab leivakanikas wõtta]

Sandarm [ei lase leiba lahti. Tärnedalt]

Talumees, jõe lüüad! [Kagu enne süües]

Uh... ma ilmselt see aga hää... kuidas
jõuun koorikas hammaste all ragisib!

[Närib ja malsutab huultega]... ah...

Füchsel [ikka ägedamalt]. Leiba...
ma tahan ka leiba saada...

Talumees. Sandarmi härra! Andke
siia! Arge pünane last nõnda!

Sandarm [terawalt talumehele] Häit!

[Füchselile pahaselt]. Ma näitan teile!

Sandarmit me pingutame! [Sööb
jälle silmatorkawalt, närib ja malsutab
huultega, ajab Füchselil suu wett jooksuma]

Füchsel [ikka ägedamalt, paludes]

Kiisrikaap! Leiba... Leiba tahan ma
saada... mul on nälg... anna mulle.

leiba...

Sandarm [tõuseb üles, Fuchsellele]. Hää küll! Poiss... pane hästi tähele! Waata siia! [Hoiab leivatüki kõrgele] Selle terve tüki saad omale... kui sa mulle ütled, kassu isa tõi üleeila ühe tallereese koju või mitte!

Fuchselle [uhkelt]. Arvad sa, et minu isa niisugune on? Isa ei toonud ühtegi tallereest koju! [Waatab igatsewalt leiva pääle]

Sandarm [paneb leiva jälle ära]. Hää! Ma panen oma leiva siis jälle ära!

Falumees [ei või seda päält näha]. Sandarmi härra! Ma ei või seda päält näha... See pöörab ju südame rinnus ümber...

Sandarm [ühidalt ja teravalt]. Falumees, wait! [Enesele, Fuchselle kohta]. Oota sa kullipojune, ma teen sul juba norka lahti! [Haknab jälle leivatükiga mängima]

21.

Füchsel [ikka ahnemalt]. Anna
mulle leiba... ma jään tükk leiba
saama...

Sandarm [mängib leivatükiga] Selle
terve saad omale, poiss! Väata
süa! Kii süs, nastoi isa üleila ühe
tallekse roju! Tah wõi ei?

Füchsel. Ei! Midagi ei toonud ta
roju! [Ei pööra silmi leivatüki päält
ära] Ja wõid mind uskuda! Anan
sa, et minu isa kelm on?

Sandarm [pilgates]. Sumal hoidku!
Aga oma leiva jään ma jälle ära!
[Paneb leivatüki jälle laokusse, istub ja
hilistab tasa enese ette]

Talupoeg [kellel poisist halemel on
hoiab oma ärewust waewaga tagasi]

Sandarmi härra! jätke see terve
lugu selle tallekesega... ma ei taha
midagi enam teada!

Füchsel. Anna mulle leiba...

Talupoeg [ei jõua ennast enam hoida]
Palun sandarmi härra... ma ei

või seda enam päält näha. . .

Sandarm [teravalt]. Talupoeg wait!

[Talupoeg taganeb kartlikult]

Füchsel [imeb huuli. Peasegu nuttes]

Ma pean leiba saama!

Sandarm [võtab leivatüki taskust,
mängib näes sellega]. Siin on leib! . . .

Kas tõi isa ühe tallekese koju või mitte. . .

Füchsel [kajudes]. Kas sa siis ei kuule!
Ma wannun sulle! Auu ja hinged-
õnnistuse juures! Ta ei ole midagi koju
toonud! [Ei pööra silmi leivatüki

päält ära]

Sandarm [sislab leivatüki õlgasid
kehitades jälle taskusse]. Hää küll siis!

Olgu nõnda! [Wilibald tasa enese ette]

Talupoeg [suudab ennast vaevaga tagasi
hoida]. Sandarmi härra. . . ma üt-

len Teile. . . [äritatult]. Saatan võtku. . .

Sandarm [ennast talupoja ette seades
Waga teravalt]. Veel üks sõna ja ma

piistan sind puuri!

Talupoeg [tõmbab ennast kartlikult tagasi]. Waene laps... waene ussi-nene!

Sandarm [läheb peaaegu metsikus].

Küll ma teile juba näitan! Sandarmit me pingutame! [Hakkab jälle leivatükiga mängima]

Füchsel seibab veel natuke aega, imel huuli, pühib mettjookawat suud. Siis hanki sandarmi poole. Tahab selle käest vägivaldselt leivalübleki ära võtta]

Sandarm [selle vastu valmistatud, tõstatub leivalübleki kõrgele, nii et Füchsel seda kätte ei saa]. Pea!

Füchsel. Anna leib siia, sa koer!

Sandarm [külmanavereliselt]. Võid ju saada! Kas tõi isa tallekese kõju või mitte?

Füchsel. [silmad leivalübleki pääl. Wahe- aeg. Skeeläraheites]. Ta... ei ole midagi kõju tõnud... ja kui ta ma oleks tõnud... ma ei või omegi oma isa äraanda... Anna leib siia... ma ei

kannata enam wälja!
Sandarm [enesele]. Aha! Kiud lähel
 ta juba pehmeks! [Füchselile] Siisnida-
 gi! Panen oma leiva siis jälle ära!
 [Tahab leiba jälle ärapanna]

Füchsel [tema käest kinni haarates]
 Pea! Arapane ära... [silmad on
 leivatüki külge nagu rinninaelutatud]
 Lase mind ainult muusutada...
 [muusutab]

Sandarm. Koh mis on siis? [Füchsel
 waikib. Tahab leiba jälle ärapanna]

Füchsel [raskesti woideldes]. Ja... [nogeleb
 jääb wäsinuks ja lüdwaks]

Sandarm [kordab]. Ja... [votab natuke.
 Teeb siis kannatamata liigutuse; tahab leiba ära-
 panna]

Füchsel [näeb seda, haarab tal käest
 kinni, wajub, kiisatusele allaandes, wäsi-
 nult korrku. Si pööra silmi leiva päält
 ära. Tasa, koguni woidumult] Ja...
 ta tõi! [Sirutab wõimeti näe leivatüki
 järele]

25
Sandarm [rõõmsalt, hoiab leivatüki
veel kõrgel]. Sa kustal nahk peidus
on? Ütle... kohe... julgesti... siis
hammus ta aga sisse, müet pruun
kõrvik ragiseb... kus siis...

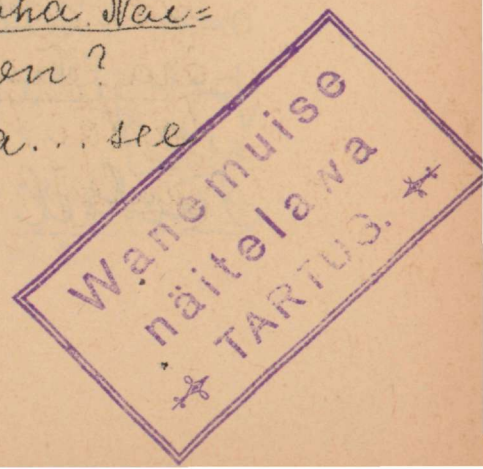
Füchsel [kõguni roidunult, näitab tule
ligedal oleva suure kivi peäle]. Saäl...
kivi alla... [palub], O, anna leiba...
anna leiba...

Sandarm [uttal juurde, tõstab kivi
üles, võtab naha välja]. Ah! [Annab
peisile leiva, Rõõmsalt] Siin, poiss!
Söö! Lase aga maitseda! Sumal õn-
nistagu seda sulle!

Füchsel [istub jõuetult] Kusub ahnelt
paratud leivatüki tema näest ära,
hingab vabasatult]. Ah! [Hammus-
tab kohe ahnelt leiba. Hoiab süües põõsa
taha]

Sandarm [võtab tallekese naha. Näi-
tab talumehel]. Kas see on?

Talupoeg [vaatab nahka] Sa... see
ta on...

Sandarm [mähil naha kokku, seis-
tab tassusse. Kõnusesti]. Tunnistus
näes! [Saadab kivi jälle vana aseme püä-
le]. Soo! [istub tule lähedale kivi püäle.
Talupojale]. Talumees! Wõid juba koju
minna! Thine aga! Hääd ööd!

Talupoeg [läheb]. Hääd ööd... San-
darmi härra! [Pöörab veel nord tagasi.
Si leia õiged sõnu. Waga äritatult].
Sandarmi härra! See... see selle lei-
vaga... näete... see... seda ma
ütlen Teile... mina... [äritatult poo-
leli jättes]. Hääd ööd! (ära)

Sandarm [üksi. Kargab kivist üles.
jäab sirgelt seisma, nagu seisaks ta oma
ülemas ees. Rõõmsalt, uhkelt]. Teatan
alandlikult, vahtmeistri härra...
on mul juba näes! [Istub jälle kivile.
Wihase rõõmuga]. Oota, Vintshgauer...
ma näitan sulle... sandarmil me
pingutame! [Wiliotab hääs tejus enese
ette]

Füchsel [põlvedel pöõsa tagant wälja-

ronides. Skurtult, patukahetsedes. Bnesde
 Mis ma nüüd tegin... kui nüüd
 isa tuleb... ja ma andsin tema
 ära...

Sandarm [pöörab ennast istme poole
ümber]. Arvad sa, et ma temale
 ütlen, et sina o sulle selle naha kät-
 te juhata sid... salga aga maha...
 siis ei ole sul pensu karta. [Wäel
Vintshgauerit tulewat. Röömsalt]. Säält
 ta tuleb juha!

Füchsel [sandarmi sõnu mitte tähele
 pannes. Kahetsedes]. Oh! Kui ta nüüd
 tuleb! Kui ta mind nüüd jälle
 kiigutada ja silitada ja suudelda
 tahab... ja mina ei saa seda talgi
 kaasa teha... [ronil pöösaste laha
tagasi]

Vintshgauer [võtab sandarmi ees
silka vall mütsi pässi]. O... san-
 darmi härra!... see on ometi
 rööm, et teie meid kord ka jälle
 oma külas käiguga auustate.

28

Sandarm [mõnusalt rõõmsalt nii-
nil istudes]. Vintshgauer... tere
õhtust!

Vintshgauer [Füchseli poole]. Füchsel
kurran...! Nägin sind juba...
tahad jälle sandarmit ja hulgu
mängida? He... nüüd on meil
süü paaris sandarm... kahju...
peaks üks paaris hulgu ka veel olema...
süü oleks see terve mäng ehit...

[Tõmbab Füchseli ettepoole]. Koh... mis
süü on?

Sandarm. Ta kardab mind kui vana =
poiss ustines!

Vintshgauer. Mis? Kandaja rahva poiss
kardab sandarmit? Häbene! [Spitrite,
kes pragu tuli ja tule juures tegemist teeb].

Kas ma sulle ei ütle brud, sa ei pea
Füchselit üksi jätma? [Füchselile]

Ara karda... ei ole ju midagi... on
ju ainult sandarm... [hääsüdamliselt]
pane nüüd tähele, mis itusat ma koiv
sinu ja üks ostsin... [Otsib kotist]

Vintshgauerin [tuleb ette Pilgates, suur
rõõmu näidates]. Ah! Seda nimetan
ma ometi rõõmsaks juhtumiseks!

[Hoolitsedes]. Kas Teil ei ole väljas mitte
külm... [Kuttab vankri juurde ja laseb
natura kätte ääre üles, nagu sisseastuda
paludes]. Wõi tahavad sandaami här-
ra ehk parem saalis islet võtta?

Sandaam [hõõrub rõõmuga kasa]. Täna,
armuline proua! Väljas on kaunis
hää!

Vintshgauerin [teeb tule juures katlaga
tegemist]

Vintshgauer [on tükk leiba välja võl-
nud]. Kaata siia, Fuchselt, mis ma sul-
le ostsin... ilusa leiva... valge... hää
... [Annab selle temale]

Fuchselt [pöörab põlastades kõrvale,
hiskab leiva ära]. Ma ei taha leiba...

[Vintshgauer päris nohkunud]

Vintshgauerin [vihaselt, Fuchseli poole]
Hhis... leiba aravisata...! Ma sulle
näitan! [Tahab Fuchselit lüüa]

Vintshgauer [ei lase seda sündida.
Hässudamliselt]. Mine, varamoor? Sht!
 Oma Fuchselile ei lase ma midagi teha!
 Ta on kord jälle halvast tujus... minu
 pojuse... ja tusane on ta... ja unine
 on ta... ja teist ilma saab... eks ole,
 Fuchsel! [Tahab teda silitada]

Fuchsel [tõjub õrnuse eemale, nagu tahaks
 ta isa roojastava puudutamise eest hoida]
 Jäta mind, isa... ära puutu minusse.

Vintshgauer [pahaselt]. Sina... kas si-
 nusse ehk siis sugugi enam puutuda ei
 tohi... kiisupünn.

Vintshgauerin [haarab Fuchseli kinni
 ja paneb ta tule äärde istuma]. Istu siia
 ja ära liiguta ennast, muidu... [Istub
 ka tule äärde ja hakkab kartulid koorima]

Vintshgauer. Ma istun selle sandarni
 kartja kõrvale. [Istub järsku Fuchseli kõrvale
 kivi peäle. Fuchsel nihkub hirmuga natuke
 eemale]

Vintshgauerin. Ilusaid kartulid ost-
 sin täna... sandarni härra!

Vintshgauer. Sandarini härra! Kih-
nu konna silmade järele otsustades
saame varsti halba ilma!

Sandarm [kivi pääl istudes. Vaatab
taeva poole. Nauratab]. Väga väi-
malik et midagi kokku korjab!
Oli nature käimist, Vintshgauer...
mis?

Vintshgauer. Ja... naturekene! See on
terwisele kasulik ja joinendab iga!

Sandarm. Kih see on! Terwise eest
peab hoolitsema!

Vintshgauerin. Ja! Olen sameli nah-
ju, kui Vintshgaueri tõug otsa lõpeks!

Vintshgauer [haigutab mõnusalt. Sandar-
mile]. Kih uudist kuulda on, sandar-
mi härra?

Sandarm [niisama haigulades] O
midagi! [nagu tuleks tal hävitselt meel-
de] Oigus! Soobli peremehel olla üle-
eila valge tallekene ara varastatud!

Vintshgauerin [raputab peäd]. Ara-
neetud varganääd... koguni tallekene...

32
inimesed ei kardaks mitte midagi
enam.

Spitz [teeb lamba määgumist järel] He-e!

Vintshgauer [meelitades Fuchsile, kes vahet-
pidamata kartlikult sandarmi otsa vahib]

Õks ole, Fuchseline... niisuguse toore
lambaliha eest tunneksime meie jätkuot.

[Tahab Fuchselit silitada ja kallistada]

Fuchs [tõjub iga kallistuse kartlikult
tagasi]. Isa, jätka mind...

Vintshgauer [äritatult]. Kas see sulle
haiget teeb, kui ma sind silitada ta-
han... äraneetud kiisu pulk... ära
tee mind vihaseks!

[Sandarm tõuseb aegamööda, nagu
vaim oma istmelt, üles. Peab Vintshgauerit
keravalt silmas]

Fuchs [haigab kartlikult, tasa enese ette].

Isa! Nüüd tõuseb ta üles...

Vintshgauer [Fuchsile, vihaselt]. Las
ta tõuseb! Sina sandarmi kartja!
Häbene!

Sandarm [vaimutaoliselt, kõlata häälga]

Vintshgauer! Sa ei tohi sääl niiske
maa päääl pikutada. Wäid jooksa
saada!

Vintshgauer [jäab rakuliskult pikutama
Kaljatoonis pilgates]. Wäed, wanamoor!
Sa söimad alati sudameta inimeste
iele! Olgu see sulle näituseks, kuidas
sandarmi hävra meie termise eest hoo-
litseb! [Liigutatult]. Tasugu seda Teile
Sumal, sandarmi hävra, tasugu ta
seda Teile tuhande hävra!

[Sandarm tuleb aegamööda, hai-
mutaoliselt maks sammude ligemale ja
jäab jälle seisma]

Füchsel [kasvava hirmuga, ei pööra
silmi sandarmi pääält ära. Irvaka tasa,
enese ette]. Isa... isa... ta tuleb...

niisugused tulised silmad teeb ta.

Vintshgauer. Sa pää on tal kaenla
all... mis? [äritatult oma naesele]

Sääl see nüüd on! Sina sumal ka-
na! Oma äraneedud tõndijutude-
ga oled ta päris pöörases termel!

Sandarm [vaimutaoliselt]. Vintsh-

gauer... tõuse üles! Mu süda valutab,
kui ma sind sääl külma kivi pääl
lamamas näen... [Vintshgauer ei liiguta
ennast]

Vintshgauerin [näljatoomis pilgates]. Ma
ütlen ju alati! Ainult sandarmite
juures on veel häd südant leida!
Ma palun nende eest aga ka iga
päev Jumalat! [Tõstab paludes käed,
ülespoole. Südamest]. O armas Jumal!

Kingi meie sandarmitele tervist!
[Kõrvale sandarmi poole]. Kärwata või=
te kõik üheskoos!

[Sandarm tuleb aegamööda, saladusli-
selt päris tule lähedale. Peab Vintshgauerit
ikka silmas, nagu kiskja elajas oma ohvit]
Füchsel [kõige suuremas hirmus. Ikka var-
jates, enam enesele]. Isa... ta tuleb... Isa...
isa... nüüd on ta siin...

Vintshgauer [tahab Füchselit rahustada]
Kuradi päralt! Lase ta olla siin, ...
siin ei ole ju midagi... on ju ainult san-
darm... Füchselit me kiigutame... ja

sandarmit me pingutame. . .

Sandarm [haarab käega Vintshgaueri jä-
relle ja tõmbab ta ühe ropsuga maast üles

Wihase häämelega]. Müüd üles, kelm. . .

[wõtab teise käega taskust naha]. Siin. . .

tunned sa seda nahka. . . ma näi-
tan sulle. . . sandarmit me pingu-
tame!

Vintshgauer [xogub ennast uutu Hääs
tujus]. Tasugu seda Teile Sumal, san-
darmi hävia! Saan ometi kord paar
nädalat puhata!

Vintshgauerin [peab Fuchselit, kes ära
hulida tahab, kinni. Asjalugu aimates]

Pea, Fuchseli! Tandijutud. . . ja! Sul
on millegi mu eest hirm!

Fuchseli [ennast ägedalt kaitses].

Oma. . . sa valetad. . .

Vintshgauerin [teravalt]. Sa juhata-
sid talle naha kätte!

Fuchseli [kaitses ennast meeltäraheites].

Kõik on vale. . . niisugune häbi. . .
mina ei anna ometi oma isa

ära.

Vintshgauer [pöörab ennast siha =
selt oma naese poole]. Pfui, wana =
moor! Hlabene! Niisugust alatust
usud sina minu Fuchselist! See la-
sel enesel ennem mõlemad käed
otsast ära raiuda, kui ta seda teeb...

[Fuchselt kohkub isa sõnade juures]

Sandarm [tõmbab Vintshgaueri ette =
poole]. Kiid edasi marsch!

Vintshgauer [päris hääs tejus]. Fuchselt!
Keel üks muu jumalaga jätmiseks...
siis lähem ma sulle puhkusele! [Tahab
Fuchselit suudelda]

Fuchselt [tõrjub ägedalt isa õrnuse ras-
tu]. Isa... ära peente minusse...
ma ei taha muu...

Vintshgauer [äritatult]. Mis? Seda
tahan ma näha! Kiid justament!

[Tahab Fuchselit vägivaldselt suudelda]

Fuchselt [tõrjub kõigest jõust isa suuand-
mise vastu, nagu tahaks ta isa roojase
konkursumise eest hoida]. Täta mind...

ma ei taha mitte, ... ma ei taha
 musu, ... [kisub enese lahti]. Talgi
 enam ei taha ma musu, ... [Soosub
 ära]

[Vintshgauer jääb koguni kohme =
 tult seisma]

Vintshgauerin [oma mehele]. aha, ...
 sääl ta nüüd on sell! Kassa nüüd
 nüüd?

Sandarm [vaatab Fuchselile teravalt
 järele, äritatult]. Tä jookseb veskioja
 poole!

[Fuchsel tuleb pürde pääl nähta =
 wale]

Vintshgauerin [hõinal]. Fuchsel!

Vintshgauer [hirmunult]. Fuchsel, ...
 ei tee ju midagi kui sa temale ka naha
 kätte juhatasid, ... see ei tee ju midagi

... [Suuresärewuses, kuna Fuchsel ennast
 üle käsipuu heidab]. Minu Fuchsel, ...

Fuchsel [meeltäraheites, kahetsedes].

Isa! Ma ei ole enam sinu Fuchsel!

[Heidab ennast vjasse]

Vintshgauerin. Püha³⁸ Sumala ema...
[joonseb Spitzriga käsaringutades näitelawa taha, oja kallast müüda]

[Sandarm on silmapiln sõjariistad ja kuue ära pannud ja Fuchselile ojasse järele hüpanud]

Vintshgauer [üks näitelawal, joonseb sihita edasi-tagasi, on koguni pääta. Kordab ümka]

Kuu sa talle ka naha kätte juhatasid...
see ei tee ju midagi... ei tee ju midagi...
Fuchsel... see ei tee ju midagi... ei tee ju midagi... oh mu Fuchsel...

Spitz [tuleb jälle nähtavale. Tema järel

Vintshgauerin] Isa... ta sai ta juba kätte... [näitab näitelawa taha]. kohe suure vesivarawa juures...

Vintshgauerin [nuuksudes]. Aga vastu kaitsetammi virutas ta vesi...

[Sandarm tuleb surnud Fuchseliga]

Vintshgauer [lapse juurde viitades]. Kuu sa talle ka naha kätte juhatasid, Fuchsel... ei tee ju midagi...

Sandarm [lühidalt, äritatult] Ase siia.

uttu. . . .

[Vintshgauerin toobõlekubu wankrist,
paneb selle maha]

Sandarm [paneb Fuchseli õlekubu pääle]

Ta sai suure hooga vastu kaitsetam-
mi risatud. . . arsti järele. . . uttu!

Vintshgauer. Spitr. . . wana neor. . .
joonse. . . joonse. . . [Spitr ja Vintshgaueri
uttu ära]

[Sandarm toimetab sõnalaurumata
ja hoolikalt Fuchseli juures]

Vintshgauer [põlvede pääl, silitab
last]. Fuchsel. . . kui sa temale ka näi-

tasid. . . ei tee ju midagi. . . [Waheaja
järele, kuna ta raha Fuchseli taskust
leidis]. Kõtis on tal raha. . . San-

darmi härra. . . seda andsite Teie
temale ja siis näitas ta Teile raha
kätte. . . o minu Fuchsel. . . ei tee ju
midagi. . .

Sandarm [on wahet pidamata
Fuchseli dulearätamisega töös, Jätab
riimars järele, pöörab aegamööda

40.
kõivale. Nüüd kasvab ta järele oma
kindluse. nutuselt]. Ta ei liiguta ennast
raasugi!

Vintshgauer. Sandarmi härra... Teie
lõksite temale koha järele, nagu olen ta
Teie oma laps olnud... ma tänan
Teid kui inimese inimesest... aga
ta ei liiguta ennast! [Seimetal Fuchseli
juures, võtab selle pööra kätte vahele] Fuchselt
liiguta ennast... hepp... hepp. Fuchselt
me kiigutame...

Sandarm [pöritatult tumedalt, aega-
mööda]. Ja sandarnit me pingu-
tame!

(besriie)

Lõp

